

Ensamkommande flyktingbarns väg till utbildning och arbetsmarknad

Aycan Çelikaksoy och Eskil Wadensjö

Antalet flyktingar som kommer till Europa ökade dramatiskt under 2015. Många var barn och en betydande del av dessa barn var ensamkommande, det vill säga kom inte tillsammans med förälder eller annan legal vårdnadshavare. Hur går det för de ensamkommande barnen i de länder de har kommit till? Kommer de i utbildning? Får de arbete? Det är några frågor som det är angeläget att få svar på.

Sverige mottog klart flest ensamkommande barn i Europa år 2015 och har mottagit flest även under några tidigare år. Det är därför av stort intresse att undersöka hur det går för barnen i just Sverige. Vi kan ännu inte undersöka hur det har gått för dem som sökte asyl 2015 – de har varit här för kort tid – utan vi måste följa dem som kommit under tidigare år. Sverige är tillsammans med Norge av speciellt intresse. Båda länderna har register som gör det möjligt att följa barnen även efter att de har fått tillstånd att stanna och båda länderna har mottagit många ensamkommande barn. Vårt syfte är alltså att undersöka hur det går för de ensamkommande barnen att efter utbildning etablera sig på arbetsmarknaden i Sverige. Vilka faktorer påverkar om de får arbete? Har dessa barn större svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden än andra flyktingbarn? Denna artikel bygger på rapporter av Çelikaksoy och Wadensjö (2015a, b, c och d).

I artikeln ger vi först en översiktlig information om omfattningen av antalet

FÖRFATTARE

Aycan Çelikaksoy, PhD i nationalekonomi, forskare vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet
aycan.celikaksoy@sofi.su.se

Eskil Wadensjö, nationalekonom, professor, Institutet för social forskning, Stockholms universitet
eskil.wadensjo@sofi.su.se

Eftersom Eskil Wadensjö är gästredaktör för detta temanummer har Birgitta Eriksson varit ansvarig redaktör för denna artikel. Tack till Europeiska flyktingfonden för ekonomiskt stöd till projektet

ensamkommande barn som kommer till Sverige och andra länder. Vi redogör sedan för de data vi arbetar med och de metoder vi använder. Därefter redovisar vi kort tidigare forskning på området. Efter en närmare information om gruppens storlek och sammansättning redovisar vi i två följande avsnitt resultat vad gäller deltagande i utbildning och arbete. Vi fortsätter sedan med att redovisa resultat från en analys av vilka faktorer som påverkar om de ensamkommande barnen är i arbete eller inte. Nästa steg är en redovisning av resultat från en jämförande analys med andra grupper av barn – andra flyktingbarn och barn med svensk bakgrund.

ENSAMKOMMANDE FLYKTINGBARN

Ensamkommande barn har kommit till Sverige och till flera andra länder i Europa i ökad omfattning under ett antal år. Det finns en oro för om hur det går för dem att etablera sig i utbildning och på arbetsmarknaden. I Sverige går detta att undersöka med hjälp av heltäckande individbaserade registerdata som innehåller uppgift om vilka barn som har kommit som ensamkommande. I denna artikel redovisar vi resultat från en undersökning som avser ensamkommande barn som blev folkbokförda i Sverige 2003–2012. Vi redovisar i vilken utsträckning de deltar i olika former av utbildning och om de är sysselsatta och relaterar sysselsättning till bland annat kön, ålder, vistelsetid i Sverige, vilket land barnet har kommit från och var de är bosatta i landet. Vi jämför dem dels med de flyktingbarn som har kommit tillsammans med förälder eller annan legal vårdnadshavare, dels med barn som är födda i Sverige med föräldrar födda i Sverige.

Antalet ensamkommande barn som kommer till Sverige och söker asyl ökade mycket snabbt under 2015. Enligt Migrationsverket sökte 35 369 ensamkommande barn asyl i Sverige detta år. Se Migrationsverket (2016). Alla kommer inte att få asyl, men merparten kommer troligen att få det. Det blir ett stort tillskott till gruppen ensamkommande flyktingbarn bosatta i Sverige.

Det är inte något nytt fenomen att ensamkommande flyktingbarn kommer till Sverige. Det har kommit många också under de närmast föregående två decennierna. Antalet har dock gradvis ökat och mycket starkt under de senaste två åren. Det har kommit fler till Sverige än till andra europeiska länder under det senaste decenniet, både i relation till Sveriges folkmängd men även absolut sett. Det visar uppgifter från Eurostat, EU:s statistikbyrå, se *tabell 1*.

Tabell 1. Ensamkommande flyktingbarn som söker asyl i några olika EU-länder, i EU totalt och i Norge. Källa: Eurostat (2015) och Eurostat (2016).

Land	År				
	2008	2010	2012	2014	2015
Sverige	1 510	2 395	3 580	7 050	35 250
Tyskland	765	1 950	2 095	4 400	14 440
Österrike	695	600	1 375	1 975	8 275
Storbritannien	4 285	1 715	1 125	1 860	3 045
Nederländerna	725	700	380	960	3 855
Italien	575	305	970	2 505	4 070
Danmark	300	410	355	820	2 125
Finland	705	330	165	195	2 535
Alla 28 EU-länder	11 700	10 620	12 545	23 075	88 265
Norge	1 045	220	495	780	5 050

Anm: Det finns mindre skillnader i talen enligt Migrationsverket och enligt Eurostat.

Flera faktorer bidrar troligen till att så många kommer till just Sverige. Nätverk kan vara en faktor. De som kommer kan ha fått information från andra barn eller vuxna som tidigare kommit från samma land till Sverige. Andra möjliga faktorer är dels att förhållandena för ensamkommande flyktingbarn har varit relativt sett goda, dels att prövningen i Sverige har varit mindre strikt än i andra länder i Västeuropa vad gäller ålder och förhållandena i hemlandet. Något som förvånar och som inte är lätt att förklara är den stora skillnaden mellan de olika nordiska länderna.

En viktig fråga är hur det går för de ensamkommande barnen att etablera sig i det svenska samhället. De är å ena sidan mer utsatta än de barn som kommer med sina föräldrar genom att inte ha ett dagligt stöd av sina föräldrar, men de får kanske å andra sidan mer kontakt med det svenska samhället just genom att komma ensamma. Grupperna av barn – ensamkommande barn och de barn som kommer med sina föräldrar från samma länder – kan också skilja sig åt i olika avseenden. Selektionen kan vara annorlunda. Det kan vara så att det främst är barn med hög kapacitet som försöker och lyckas med den svåra uppgiften att fly till Sverige.

DATA OCH METOD

Vi har i vår studie tillgång till paneldata för de ensamkommande flyktingbarn som har fått uppehållstillstånd och blivit folkbokförda under perioden 2003–2012 och som finns kvar i Sverige (ett fåtal har lämnat Sverige eller avlidit). Totalt är det nästan tio tusen barn (9 795). En del av dessa barn har förenats med en eller båda av sina föräldrar i Sverige. Som jämförelsegrupper har vi dels barn

och ungdomar som kommit från samma länder men tillsammans med förälder eller annan legal vårdnadshavare, dels barn och ungdomar i samma ålder som har svensk bakgrund (födda i Sverige och med föräldrar födda i Sverige). I denna artikel bygger vi på avidentifierade individdata från SCB (databasen Stativ), men vi har för andra delstudier också tillgång till avidentifierade registerdata från Socialstyrelsen och Migrationsverket, som av SCB kopplas till de registerdata vi erhållit från SCB.

De barn som är under 16 år är i antingen grundskola, förskola eller annan omsorg. Vi har därför begränsat undersökningen till de barn som är 16 år eller äldre under något eller några år av den period som vår undersökning omfattar. Då de flesta barn är 16 eller 17 år när de blir folkbokförda innebär det att flertalet barn inkluderas. För vissa barn har vi datauppgifter för flera år då de är 16 år eller äldre, medan vi för andra – som för dem som blivit folkbokförda under 2012 – endast har uppgifter för ett år. Totalt blir det 24 070 observationer som ingår i vår undersökning av de ensamkommandes deltagande i undervisning och sysselsättning på arbetsmarknaden. Vi har i undersökningen av sådana samband använt oss av olika ekonometriska metoder.

TIDIGARE FORSKNING

Det finns numera mycket forskning om ensamkommande flyktingbarn i Sverige och i andra länder. En mycket omfattande genomgång av forskning om ensamkommande barn i Sverige, andra länder i Europa och andra delar av världen har gjorts av Çelikaksoy och Wadensjö (2016a, 2016b).

Den stora merparten av forskningen behandlar perioden närmast efter ankomsten; perioden före beslut fattats om tillstånd. De frågor som ofta behandlas i forskningen är: Hur blir barnen placerade närmast efter ankomsten? Hur är villkoren för dem där? Vilka insatser görs för dem? Hur är deras hälsotillstånd? Många av forskningsbidragen är från forskare inom medicin, framför allt inom psykiatri. Traumatiska händelser i hemlandet eller på flyktvägen leder till i en del fall mycket svåra problem. Det finns också en omfattande forskning om metoder att undersöka vilken ålder barnen har.

Det finns däremot få undersökningar som följer hur det går för barnen en längre tid efter att de har beviljats rätt att stanna, det vill säga de frågor vi behandlar: Hur kommer de in i utbildningssystemet och hur får de arbete? De undersökningar som finns på detta område är i regel begränsade till ett fåtal observationer eller intervjuer av ensamkommande barn. Orsaken till detta måste sökas i bristande möjligheter att följa de ensamkommande barnen i register i de flesta länder. Norge och Sverige utgör som nämnts undantag. I dessa båda länders register går det att se vilka barn som kommit som ensamkommande och antalet barn är

tillräckligt många för att möjliggöra meningsfulla undersökningar. Vi kommer att i texten hänvisa till en del resultat från olika norska undersökningar.

Vilka barn kommer?

Antalet som kommer som ensamkommande barn har ökat efterhand. Sammansättningen efter länder har dock i huvudsak varit densamma över tiden. Flest kommer från Afghanistan, Irak och Syrien i Asien samt Eritrea och Somalia i Afrika. Men inte så få har kommit från andra länder i Asien, Afrika och även Europa, se *tabell 2* för sammansättning efter medborgarskapsland.

De ensamkommande barnen kommer från länder som härjas av inbördeskrig eller förföljelse av olika grupper. En del har varit flyktingar i ett annat land än sitt hemland under en längre tid, men har sedan behövt fly vidare som afghanska flyktingar i Iran. Det finns troligen cirka 3 miljoner afghanska flyktingar i Iran och 1,5 miljoner i Pakistan (UNHCR (2016)). Många av dessa söker sig vidare från dessa länder, från Iran bland annat på grund av risken att tvångsrekryteras till kriget i Syrien. Det saknas tyvärr ännu uppgifter om hur stor andel av de afghanska ensamkommande barnen som kommit till Sverige efter att tidigare ha levt i Iran. Många reportage om olika händelser och individer har gjorts, se till exempel Sveriges Radio (2015), Guardian (2016) och Al Jazeera (2016).

Tabell 2. Antal ensamkommande flyktingbarn som folkbokförts i Sverige 2003–2012 och som ingår i vår undersökning.

Land	Antal
Afghanistan	4 254
Irak	1 085
Somalia	2 321
Syrien	103
Eritrea	356
Etiopien	120
Övriga Asien	842
Övriga Afrika	539
Europa	175
Totalt	9 795

Att någon söker asyl innebär inte att den självklart kommer att beviljas; långt ifrån alla får sin ansökan beviljad. Bland dem som kommer från vissa länder får alla eller nästan alla sin asylansökan beviljad och därmed uppehållstillstånd. Det gäller bland annat de barn som kommer från Afghanistan, Eritrea och Syrien. En del av barnen från dessa länder som sökt och inte fått bifall har fått avslag med hänvisning till Dublinförordningen, det vill säga de har tidigare sökt asyl i ett annat EU-land och hänvisas dit. Barn från en del andra länder som Algeriet och

Marocko får mycket sällan sin ansökan beviljad. *Tabell 3* innehåller uppgifter avseende de barn som folkbokförts 2012. En del barn har sökt asyl under ett tidigare år men fått beslut om uppehållstillstånd och folkbokförts först 2012 (se uppgifter om genomsnittlig handläggningstid i *tabell 3*).

Tabell 3. Avgjorda asylärenden beslutade av Migrationsverket avseende ensamkommande barn 2012 (åtta länder med flest ansökningar och totalt).

Medborgarskap	Avgjorda	Bifallsandel av totala antalet ärenden (%)	Genomsnittlig handläggningstid (antal dagar)
Afghanistan	1 774	78	94
Algeriet	102	3	68
Eritrea	71	90	91
Etiopien	31	71	122
Marocko	95	3	91
Somalia	293	76	108
Statslös	44	57	116
Syrien	50	77	77
Totalt	2 915	65	98

Källa: Migrationsverket (2013).

Afghanistan är det land från vilket flest ensamkommande barn har kommit under den period vi studerar och från vilket land det även nu kommer flest ensamkommande barn. Under 2015 har många barn kommit från Syrien, men de flesta av barnen från Syrien kommer samtidigt med någon eller båda föräldrar och är alltså inte ensamkommande (se SCB 2016 för uppgifter om ålderssammansättning efter födelseland).

Merparten av de ensamkommande barnen är pojkar – ungefär 75 procent av dem som blev folkbokförda under den period vi behandlar. Sammansättningen varierar dock mycket mellan länder. Av dem som kom från Afghanistan var närmare 90 procent pojkar, medan antalet flickor och pojkar var ungefär lika många bland dem som kom från Eritrea och Somalia. Under de senaste två åren har andelen pojkar ökat ytterligare. Det kan finnas flera förklaringar till denna skillnad, dels i förhållandena i de länder de kommer ifrån, dels i faror på flyktvägarna till Sverige. En faktor kan vara att många pojkar flyr för att undvika att bli tvingade att bli soldater och delta i inbördeskrig, en annan att farorna under flyktvägen är ännu större för flickor än för pojkar.

För att räknas som ensamkommande flyktbarn får den asylsökande inte ha fyllt 18 år. De som är 18 år eller äldre räknas som vuxna och omfattas av de regler som gäller vuxna som söker asyl. De flesta som kommer är 16 eller 17 år. Pojkarna är i genomsnitt äldre än flickorna och är klart fler bland dem som är 16 eller 17 år. En del av de ensamkommande barnen är mycket unga. I en del fall är

det en sjuuttonårig ensamkommande flicka som kommer med sitt barn som är ett år. De räknas då båda som ensamkommande barn. I betydligt färre fall är det en sjuuttonårig ensamkommande pojke som kommer med sitt barn.

Detta att barn är ensamkommande innebär inte att de ensamma överskrider gränsen till Sverige. En del kommer med andra släktingar än sina föräldrar eller annan legal vårdnadshavare, medan andra kommer med personer som de känner från hemlandet eller personer som de träffat under flykten till Sverige. En del kommer med hjälp av flyktingsmugglare. Det finns tyvärr inga uppgifter i något register om hur barnen har korsat gränser på sin väg till Sverige.

Det finns en omfattande diskussion om åldern hos de ensamkommande flyktingbarnen. Se till exempel Olze m fl (2006) och Schmeling m fl (2006) för metastudier, Hjern och Ascher (2015) för ett aktuellt inlägg i debatten i Sverige samt även Socialstyrelsen (2016a, 2016b). Har de den ålder de uppger eller är de äldre eller yngre än denna ålder? De saknar ofta dokument som har den kvalitet som gör att åldern kan fastställas med säkerhet. Migrationsverket använder därför olika typer av information för att bedöma åldern. Inga metoder är helt tillförlitliga och det görs därför säkert fel i båda riktningar – såväl överskattningar som underskattningar av den asylsökandes ålder kan förekomma. Det betyder också att uppgifter om åldern kan vara felaktiga för en del av de individer som ingår i vår undersökning.

UTBILDNING

När barnen fått uppehållstillstånd kommer de efter ha genomgått olika introduktionsåtgärder vidare till utbildning om de inte är under skolåldern (vilket som nämnts endast gäller få), se *tabell 4*. Som tidigare nämnts redovisar vi här endast uppgifter för dem som 16 år eller äldre under det år som observationen avser. För mer detaljerad information om utbildning se Çelikaksoy och Wadensjö (2015a och 2015b).

Upp till och med det år de fyller femton och även för många det år de fyller sexton är det undervisning i grundskolan som gäller. Därefter till och med tjugofem års ålder är det gymnasieskolan som är den dominerande skolformen. För de som är äldre är många olika utbildningsformer aktuella, bland annat komvux, folkhögskola och för en del högskolestudier. De tonåringar som studerar kombinerar i mindre utsträckning än ungdomar med svensk bakgrund studier med arbete. En förklaring kan vara att de ensamkommande i mindre utsträckning har tillgång till ett nätverk som kan förmedla deltidsarbeten som går att kombinera med gymnasiestudier. En annan förklaring kan vara att det är mer tidskrävande att studera för dem som samtidigt ska lära sig ett nytt språk.

Tabell 4. Andel (procent) i utbildning av de ensamkommande barnen när de är 16–25 år.

Ålder	Kvinnor	Män
16	68	70
17	74	82
18	84	92
19	77	88
20	62	67
21	56	50
22	43	35
23	38	29
24	40	26
25	36	24

Anm: Endast några få är 26 eller 27 år och vi redovisar därför inte uppgifter för dem.

För de ensamkommande barn som blivit tjugo år eller äldre är det något vanligare att flickor än pojkar studerar. Det överensstämmer med förhållandena bland alla unga i Sverige – flickor fortsätter oftare än pojkar att utbilda sig efter gymnasieskolan. För de ensamkommande barnen är talen dock lägre – färre fortsätter till utbildning än vad som är fallet för ungdomar med svensk bakgrund.

Utbildningen är viktig för att lära sig svenska, för att komma in i det svenska samhället och för att få en långsiktig positiv förankring på den svenska arbetsmarknaden. För att få en anställning krävs i merparten arbeten på den svenska arbetsmarknaden åtminstone fullständig gymnasieutbildning. De som har svårast att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden är de som inte har en fullständig gymnasieutbildning (se till exempel Olofsson och Wadensjö 2015).

ARBETE¹

Det finns många studier som visar att det tar lång tid för flyktingar att integreras på den svenska arbetsmarknaden.² År 2012 är de flesta ensamkommande barn som ingår i vårt datamaterial fortfarande tonåringar, men inte så få av dem som kommit under de tidiga kohorterna har lämnat tonåren bakom sig. Vi kan därför undersöka hur det går för de ensamkommande barnen att etablera sig på arbetsmarknaden, i synnerhet för dem som inte fortsätter att utbilda sig efter fullgjord gymnasieutbildning. De som går vidare till högre utbildning är i regel fortfarande under utbildning under den period vår undersökning omfattar.

¹ För mer information om hur det går för de ensamkommande barnen på arbetsmarknaden se Çelikaksoy och Wadensjö (2015b och 2015d).

² Se till exempel SOU 2015:95 som innehåller en översikt över forskningen på området. Se också SCB (2011) som visar på skillnaden mellan utrikesfödda och inrikesfödda vad gäller utbildning och arbetsmarknad och också stora skillnader mellan utrikesfödda som har kommit i olika åldrar till Sverige.

Vi kan se är att de i gradvis högre utsträckning är i arbete när vi jämför olika årsklassgrupper med varandra. Det sker en övergång från utbildning till arbete, se *tabell 5*.

Tabell 5. Andel (procent) sysselsatta av ensamkommande barn när de är 16–25 år.

Ålder	Kvinnor	Män
16	0	0
17	0	1
18	2	5
19	9	12
20	11	19
21	22	33
22	29	45
23	40	53
24	46	60
25	51	62

Anm: Andel som är sysselsatta under en mätvecka i november respektive år enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik. Endast några få är 26 eller 27 år och vi redovisar därför inte uppgifter för dem.

Det finns stora skillnader mellan de unga männen och de unga kvinnorna. Männen är givet ålder betydligt oftare i arbete. Det uppvägs endast till en liten del av att kvinnorna oftare är i utbildning. Kvinnorna tillhör i betydligt större utsträckning NEET-gruppen (Not in Employment, Education or Training), se *tabell 6*. Denna skillnad är större än vad den är bland dem med svensk bakgrund. Det är angeläget att undersöka vad som kan förklara detta mönster och denna skillnad.

Tabell 6. Andel (procent) som varken är i utbildning eller sysselsatta av ensamkommande barn när de är 16–25 år.

Ålder	Kvinnor	Män
16	30	28
17	25	16
18	14	5
19	19	6
20	28	13
21	29	18
22	31	17
23	30	19
24	28	14
25	22	16

Anm. Endast några få är 26 eller 27 år och vi redovisar därför inte uppgifter för dem.

Av de ensamkommande barn som ingår i undersökningen (de som folkbokförts 2003–2012) har som nämnts endast få hunnit genomgå högre utbildning.

Ensamkommande flyktingbarn har därför ännu inte arbeten som kräver en sådan utbildning. Bland dem med arbete har kvinnorna det framför allt inom vård och omsorg, medan männen främst arbetar inom servicesektorn och i yrken som inte kräver yrkesutbildning inom byggnads-, transport- och tillverkningssektorn.

Vad gäller årslöneinkomster ser vi att för dem som har arbete stiger löneinkomsten med åldern och att männen har högre löneinkomster än kvinnorna.

VILKA ENSAMKOMMANDE BARN HAR ARBETE?

En stor del av de ensamkommande barnen har som framgångsrikt arbete när de är några och 20 år, andra har det inte. Det är av intresse att se vilka faktorer som har betydelse för att vissa har arbete och andra inte. Vi har därför närmare studerat faktorer som kan påverka sysselsättning för de ensamkommande flyktingbarnen. Vi har använt uppgifter från vilka länder barnen är födda i, när de folkbokfördes och i vilken ålder de var när de kom till Sverige. Däremot saknar vi uppgifter om deras bakgrund i hemlandet (som föräldrars utbildning och inkomster och deras egen utbildning). Vi har dessutom använt information om utbildning i Sverige, region i Sverige (län för dels första folkbokföring, dels under undersökningsåret), kön, ålder, civilstånd, vistelsetid i Sverige och om barnet återförenats med sina föräldrar i Sverige. Vi redovisar resultaten i *tabell 7*.

Koefficientestimaterna kan tolkas på följande sätt. I kolumnen under Alla står värdet -0,033 för Kvinna. Det innebär att kvinnor har 3,3 procent lägre andel sysselsatta än män givet övriga variabler. På samma sätt kan övriga värden som redovisas i tabellen tolkas.

Många resultat överensstämmer med vad man finner vid liknande undersökningar av andra grupper av ungdomar. Det framgår att det är skillnader mellan pojkar och flickor – pojkarna har oftare arbete – och som väntat att andelen sysselsatta ökar med åldern. Pojkar som är gifta är oftare i arbete än de som är ogifta, medan motsatsen gäller för flickor.

Det vi också finner är att andelen i arbete ökar med vistelsetiden i Sverige; en tjugofemåring som kommit som tolvåring är oftare i arbete än en tjugofemåring som kommit vid sexton års ålder givet övriga kända karakteristika. Den som kommer i en lägre ålder har haft längre tid på sig att lära sig svenska, fått fler år av utbildning i det svenska skolsystemet och mer av nätverk i Sverige.

Ett annat kanske något överraskande resultat är att de barn som återförenats med sina föräldrar har arbete i något lägre grad än de som inte gjort det. En del-förklaring är att de oftare studerar, men det kan inte förklara hela skillnaden. En annan förklaring, kanske speciellt för flickornas del, är att de får arbetsuppgifter inom hushållet när föräldrarna har kommit.

Jämför vi barn som kommer från olika länder, finner vi att de som är födda i Afghanistan har arbete i något större utsträckning än de som kommer från andra länder. Skillnaderna mellan olika länder är dock inte stora. Även i Norge har de ensamkommande barnen från Afghanistan kommit i arbete i större utsträckning än barn från de flesta andra länder.³

Tabell 7. Sysselsättningen för ensamkommande barn. Probit-skattningar, marginaeffekter.

Variabler	Alla	Män	Kvinnor
Kvinna	-0,033 (0,003)**		
Ålder 16-18	Jämförelsegrupp		
Ålder 19-21	0,074 (0,006)**	0,071 (0,007)**	0,091 (0,015)**
Ålder 22-24	0,147 (0,016)**	0,144 (0,018)**	0,166 (0,035)**
Ålder 25-26	0,133 (0,025)**	0,119 (0,029)**	0,169 (0,055)**
Ålder 27-30	0,078 (0,032)*	0,079 (0,038)*	0,058 (0,054)
Under utbildning	-0,053 (0,005)**	-0,068 (0,006)**	-0,015 (0,006)**
Grundskola kortare än 9 år	Jämförelsegrupp		
Grundskola (9 år)	-0,002 (0,004)	0,001 (0,005)	-0,003 (0,007)
Gymnasieskola	0,051 (0,007)**	0,047 (0,009)**	0,058 (0,016)**
Kort högre utbildning	0,029 (0,016)	0,053 (0,023)*	0,001 (0,016)
Lång högre utbildning	0,039 (0,021)	0,032 (0,025)	0,043 (0,033)
Information om utbildning saknas	-0,008 (0,004)	-0,005 (0,005)	-0,005 (0,008)
Antal dagar registrerad som folkbokförd i Sverige/100	0,004 (0,000)**	0,004 (0,000)**	0,002 (0,000)**
Första året	-0,055 (0,004)**	-0,064 (0,005)**	-0,015 (0,012)
Förälder folkbokförd i Sverige	-0,016 (0,004)**	-0,010 (0,005)*	-0,023 (0,005)*
Ensamstående	-0,010 (0,005)*	-0,023 (0,007)**	-0,000 (0,005)

³ Se bland andra Dalgard (2016). I Norge har en grupp, de ensamkommande barnen från Sri Lanka, kommit i arbete i ännu större utsträckning (Aalandslid & Wälstad Enes 2012). Det har kommit mycket få ensamkommande flyktningbarn från Sri Lanka till Sverige.

Flyttat till annat län	-0,005 (0,003)	-0,010 (0,004)*	0,007 (0,005)
Stockholms län	Jämförelsegrupp		
Skåne	-0,043 (0,003)**	-0,048 (0,003)**	-0,029 (0,004)**
Västra Götaland	-0,027 (0,003)**	-0,031 (0,004)**	-0,016 (0,005)**
Övriga län	-0,043 (0,004)**	-0,055 (0,004)**	-0,014 (0,005)**
Afghanistan	Jämförelsegrupp		
Irak	-0,003 (0,004)	-0,002 (0,004)	-0,020 (0,008)*
Somalia	-0,027 (0,003)**	-0,029 (0,004)**	-0,013 (0,011)
Övriga länder i Mellanöstern	-0,006 (0,007)	-0,010 (0,008)	0,009 (0,017)
Övriga länder i Afrika	-0,002 (0,005)	-0,028 (0,005)**	0,021 (0,015)
Europa	-0,029 (0,006)**	-0,018 (0,011)	-0,024 (0,007)**
Övriga Asien	0,004 (0,010)	-0,009 (0,011)	0,028 (0,026)
Antal observationer	24,070	18,749	5,321

Anm. *=signifikant på 5-% nivå; **=signifikant på 1-% nivå

Ett annat resultat är att de som är bosatta i Stockholms län oftare har arbete än de som är bosatta i andra län. Vi har då jämfört med tre andra områden: Västra Götaland, Skåne och övriga län (de övriga länen tagna som en enhet). Resultaten gäller även om vi skulle göra en jämförelse med en uppdelning där alla län ingår som separata enheter. De ensamkommande barn som är bosatta i Stockholms län är oftare i arbete. Stockholm har en starkare arbetsmarknad och lägre arbetslöshet än andra delar av landet. En norsk registerundersökning får liknande resultat. De ensamkommande barn som bor i Oslo är betydligt oftare sysselsatta än de som bor i andra delar av Norge (Stabell Wiggen 2014).

Det skulle kunna ha varit så att de ensamkommande barnen efterhand flyttar till Stockholms län och får arbete. Det finns en omfattande rörlighet, se *tabell 8*.

Tabell 8. Andel (%) som har bytt folkbokföringslän (inte har samma län i slutet av 2012 som första län för folkbokföring).

År för första folkbokföring	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bytt län	33	41	39	25	24	22	24	15	9

Vi kontrollerar för rörligheten i *tabell 7*. Den ger lite överraskande ett negativt tecken men det kan bero på att de barn som har en relativt svag ställning flyttar. Vi får ungefär samma resultat när vi i stället för det län de bor i när vi undersöker sysselsättningen tar med det län de först folkbokfördes i (skattningarna kan erhållas från författarna). Det verkar som att den initiala placeringen har en betydande roll för hur det går med etableringen på arbetsmarknaden, se *tabell 9*. Även här får vi inget positivt resultat för dem som byter län. Förklaringen kan vara en selektion; de som har lyckats etablera sig stannar.

Tabell 9. Koefficientestimat för andra län än Stockholm för första folkbokföringslän och län under året som sysselsättningen avser.

	Alla			Män			Kvinnor		
	Skåne	Västra Götaland	Övriga län	Skåne	Västra Götaland	Övriga län	Skåne	Västra Götaland	Övriga län
Län för det år sysselsättningen estimeras	-,043	-,027	-,043	-,048	-,031	-,055	-,029	-,016	-,014
Första folkbokföringslän	-,041	-,025	-,043	-,046	-,032	-,057	-,023	-,003	-,010

Anm. Övriga variabler är desamma som i *tabell 7*.

JÄMFÖRELSE MED ANDRA GRUPPER

En intressant fråga är hur det går för de ensamkommande barnen jämfört med andra barn i samma ålder. Vi har därför först jämfört dem med barn som kommer från samma länder men har kommit med sina föräldrar eller annan legal vårdnadshavare.

Det vi då finner är att de som har kommit som ensamkommande barn i något större utsträckning är i arbete. Det kan finnas flera samverkande förklaringar till detta. En förklaring skulle kunna vara att gruppen är positivt selekterad i den mening att det krävs hög kapacitet för att kunna ta sig som ensamkommande till Sverige, och att föräldrar i den mån de kan välja stöder att det är det barn som har högst kapacitet som lämnar för att försöka komma till ett säkrare land. De bedömer att det barnet har störst chans att klara den svåra flyktvägen. En annan förklaring skulle kunna vara att de som kommer som ensamkommande blir mer integrerade i det svenska samhället genom de kontakter de får i etableringsprocessen. Ytterligare en förklaring kan vara att de som kommer som ensamkommande

har större press på sig att skaffa arbete för att försörja sig, sända pengar hem eller betala flyktingsmugglare.

Vi har också gjort jämförelser med dem i samma ålder som har svensk bakgrund. Här visar det sig inte oväntat att de med svensk bakgrund oftare är sysselsatta. Denna skillnad finns i betydligt högre grad för flickor än för pojkar.

DISKUSSION

De frågor som vi presenterade i inledningen till denna artikel var: Kommer de ensamkommande barnen i arbete när de blivit 20 år eller äldre? Vilka faktorer har inflytande på sannolikheten att de har arbete? Hur ofta har de ensamkommande barnen arbete jämfört med andra flyktningbarn och även jämfört med dem som är i samma ålder och har svensk bakgrund?

Vi finner att majoriteten av de ensamkommande barnen studerar när de är i tonåren och att de därefter i ökad grad med åldern är i arbete. Vid 25 års ålder är ungefär 60 procent av pojkarna och 50 procent av flickorna i arbete. Många av de som är mellan 20 och 25 som inte är i arbete studerar – fler av flickorna än av pojkarna. Det finns dock de som varken studerar eller arbetar – som tillhör NEET-gruppen. En större del av flickorna än av pojkarna tillhör denna grupp. De ensamkommande flyktningbarnen och andra flyktningbarn har i lägre utsträckning arbete än ungdomar med svensk bakgrund. Det gäller i synnerhet flickorna. De ensamkommande flickorna och även andra flyktningflickor tillhör oftare NEET-gruppen, det vill säga de varken studerar eller har arbete. Det är angeläget att närmare undersöka hur det går för de ensamkommande flickorna att etablera sig i det svenska samhället.

Det är intressant att undersöka vilka faktorer som påverkar andelen som är i arbete. Vi har redan nämnt att pojkar oftare än flickor har arbete givet de övriga faktorer vi kan kontrollera för. Bland övriga resultat kan nämnas att det är färre som etablerar sig bland dem som inte får sin första folkbokföring i Stockholms län eller som bor utanför Stockholms län. Det pekar på att det kan behövas speciella åtgärder för dem som kommer till delar av landet som har en svagare arbetskraftsefterfrågan än den i Stockholms län. Ett annat resultat är att andelen som etablerar sig på arbetsmarknaden givet ålder beror på i vilken ålder barnet kommit. Ju äldre barnen varit när de folkbokförts i Sverige, desto lägre andel är i arbete vid en viss ålder. Många av pojkarna är 16 eller 17 år när de kommer till Sverige. Det pekar på att det är viktigt att vidta åtgärder för dem när de kommit till Sverige.

När det gäller jämförelser med andra flyktningbarn finner vi att de ensamkommande flyktningbarnen väl så ofta har arbete givet övriga av oss kända faktorer. Det kan finnas flera olika samverkande förklaringar till detta resultat. Det är ett område där det är angeläget med fortsatt forskning.

Viktigt är att betona att våra resultat gäller för dem som folkbokfördes från 2003 fram till och med 2012 (med kort uppföljningstid för dem som folkbokfördes under de senare åren av den period vi behandlar). Vi vet inte hur det kommer att gå för de betydligt fler barn som har kommit under 2013 och 2014 och speciellt under 2015. När fler kommer kan det vara svårare för det mottagande samhället att klara av placeringen av de barn som kommer på ett bra sätt. Å andra sidan har de lokala myndigheterna troligen mer kunskap om de ensamkommande barnen och deras förmågor och behov nu än vad de hade för några år sedan.

REFERENSER

- Aalandslid V, Walstad Enes A (2012): Enslige mindreårige flyktninger i arbeid og utdanning. Rapporter 13/2012. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Al Jazeera (2016): Why are Afghan refugees leaving Iran? 2016-05-17.
- Çelikaksoy A, Wadensjö E (2015a): Ensamkommande barn i Sverige. SULCIS Rapport 2015:1. Stockholm: Stockholms universitet.
- Çelikaksoy A, Wadensjö E (2015b): De ensamkommande flyktningbarnen och den svenska arbetsmarknaden. SULCIS Rapport 2015:2. Stockholm: Stockholms universitet.
- Çelikaksoy A, Wadensjö E (2015c): Unaccompanied minors and separated refugee children in Sweden: An outlook on demography, education and employment. IZA Discussion Paper No 8963. Bonn: IZA.
- Çelikaksoy A, Wadensjö E (2015d): The unaccompanied refugee minors and the Swedish labour market. IZA Discussion Paper No 9306. Bonn: IZA.
- Çelikaksoy A, Wadensjö E (2016a): Kartläggning av erfarenheter och forskning om ensamkommande flyktningbarn i Sverige och andra länder. Rapport till Arbetsmarknadsdepartementet, 21 mars 2016. SULCIS Rapportserie 2016:1. Stockholm: Stockholms universitet.
- Çelikaksoy A, Wadensjö E (2016b): The unaccompanied refugee minors and the Swedish labour market. IZA DP10143. Bonn: IZA.
- Dalgard AB (2016): Enslige mindreårige flyktninger i arbeid og utdanning 2014. 90 prosent fra Afghanistan i arbeid og utdanning etter fire år, 14 mars 2016. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Eurostat (2015): *European Statistics on Migration*. Luxemburg: Eurostat.
- Eurostat (2016): Almost 90000 unaccompanied minors among asylum seekers registered in the EU in 2015. Press release, 2 May 2016. Luxemburg: Eurostat.
- Guardian (2016): Anywhere but home: Afghan labourer in Iran dreams of life in Sweden. 2016-02-04.
- Hjern A, Ascher H (2015): Svårt att säkert fastställa ålder hos barn. *Läkartidningen*, 2015;112:DRFZ.
- Migrationsverket (2013): Avgjorda asylärenden; Ensamkommande barn, helåret 2012 (2013-01-02). Norrköping: Migrationsverket.
- Migrationsverket (2016): Inkomna ansökningar om asyl, 2015, 1 januari 2016. Norrköping: Migrationsverket.
- Olofsson J, Wadensjö E (2015): Rätt och fel om ungdomsarbetslösheten. Stockholm: Dialogos förlag.
- Olze A, Resinger W, Gesserick G, Schmeling A (2006): Age estimation of unaccompanied minors. Part II. Dental aspects. *Forensic Science International*, 159S, S65-S67.
- SCB (2011): Integration – utrikes födda i gymnasieskolan. Integration: Rapport 4.
- SCB (2016): Utrikes födda i riket efter födelseland, ålder och kön. År 2000-2015.
- Schmeling A, Resinger W, Gesserick G, Olze A (2006): Age estimation of unaccompanied minors. Part I. General considerations. *Forensic Science International*, 159S, S61-S64.
- Socialstyrelsen (2016a): Underlag för dialogmöte 2016-04-20 för projektet medicinsk åldersbedömning. Vetenskaplig utvärdering enligt Grade systemet av befintlig litteratur samt till förslag till ordnat införande av nya diagnostiska metoder. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2016b): Åldersbedömning inom ramen för asylprocessen – en etisk analys. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 2015:95: Långtidsutredningens bilaga: *Migration, en åldrande befolkning och offentliga finanser*.
- Stabell Wiggen K (2014): Enslige mindreårige flyktninger, 2011. Arbeid, utdanning og inntekt. Rapporter 2014/9. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Sveriges Radio (2015): Iran recruiting Afghan children to fight in Syria, 2015-10-23.
- UNHCR (2016): *Global Trends. Forced Displacement in 2015*. Geneve: UNHCR.